

SVENSKA RIDSPORT
FÖRBUNDET

STALLET – EN JORDNÄRA LEDARSKOLA

Färska fakta kring forskning om stalltjejer

HJÄLTAR I EN KOMPROMISSLÖS VÄRLD

Gemenskapen och kommunikationen med både hästar och kompisar i stallet bär på en inneboende kraft och en levande kultur som fostrar flickor till driftiga ledare. Det visar en rapport från Luleå Tekniska Universitet där beteendeforskaren Lena Forsberg under tre år har tittat närmare på stallmiljöns betydelse för unga tjejer. Bakom falska schablonbilder och flickboksideal har hon hittat en tuff skola för djärva tjejer som kräver tydlig kommunikation och en sällsam handlingskraft – där staltjejer blir till hjältar i en kompromisslös värld.

Rapporten "Att utveckla handlingskraft – Om flickors identitetsskapande processer i stallet", rönt under 2007 stor uppmärksamhet och har kastat nytt och välbehövligt ljus över den jordnära och självklara skola i ledarskap som stallet erbjuder.

Svenska Ridsportförbundet har länge satsat på att utveckla unga ledare och våra ungdomsledarutbildningar är en förebild inom hela idrotten. Genom Lenas forskning har vi fått en unik möjlighet att lyfta frågorna kring våra ridskolor och unga ledare ytterligare.

Med den här skriften vill vi ge dig en kortfattad inblick i en omfattande forskning av tidigare obruten mark. Förhoppningsvis kan vi väcka nyfikenhet kring de möjligheter stallet och ridskolan erbjuder. Vi rekommenderar dig varmt att ta del av hela rapporten som finns att ladda ner via www.ltu.se (under licentiatsavhandlingar) eller att köpa i pocketform via www.vulkan.se.

” ...vi var små som hästskitar, men gick ändå i stora stallet, alltså vi skötte om red på stora hästar inte ponies. Vad det handlade om egentligen? Jo det du, det handlade om hur man går från liten hästskit till den som bestämmer... DET är vad stallet handlar om... ”
(från bloggen rolfner.se, 2007)

DET HÄR ÄR LENA FORSBERG

Lena Forsberg som själv är uppvuxen i stallet, har i sin forskning tittat på en välbekant miljö med nya ögon. Tanken var att studera ett ämne som handlade om fritidens betydelse för människan.

Lena är beteendevetare i grunden och forskar vid Institutionen för Pedagogik och lärande vid Luleå Tekniska Universitet men är stationerad i Skellefteå. Rapporten är hennes licentiatavhandling.

- Att skriva en avhandling om en så dynamisk värld som stallet var ingen lätt uppgift men har varit en väldigt spännande resa, säger Lena. Lena började rida vid nio års ålder och har gjort det mesta i hästväg.

Utbildat unghästar, tävlat egna hästar i dressyr och hoppning upp till medelsvår nivå och undervisat elever både privat och på ridskola. Numera rider även dottern och familjen har en egen ponny. Ridskolan är fortfarande Lenas stallbacke, men som hästtjej har hon förändrats under senare år.

- Förr var jag mest en hängiven tävlingsryttare. Idag har jag upptäckt att det finns värden inom sporten som jag värderar ännu högre.

SYFTE & TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Medan hästen varit föremål för omfattande studier under senare år, är människorna och kulturen runt den tämligen utforskad. I Lenas studie står människorna i centrum. Ambitionen var att studera värdet av det fritidsintresse som ridskolan erbjuder. På vilket sätt påverkar och påverkas stallflickor av sin miljö?

Genom intervjuer och observationer under tre år har Lena följt på aktiva hästtjejer mellan 14-17 år på en kommunal ridskola i norra Sverige. Urvalet var slumpartat. Gemensamt för de sex tjejer som stod i fokus var att de var aktiva och väl etablerade i verksamheten och tillbringade mycket tid i stallen, minst 20 timmar i veckan. Samtliga var också verksamma i klubbens ungdomssektion. Alla hade mammor som red eller hade ridit.

Studien genomfördes i tre etapper, 2005 genom observationer och året därpå med uppföljande intervjuer. Därefter har materialet sammanställts och analyserats. För att hitta de betydelsefulla dimensionerna i forskningen inledde Lena studien 2004 med att lyssna till äldre stalltejjers berättelser (16-57 år).

Studien har sin utgångspunkt i tre olika möten och hur dessa formar flickorna: mötet med hästen, mötet med stallkulturen och mötet med människorna i stallen. Läs mer om detta på nästa uppslag.

RIDSKOLAN – EN UNIK ARENA

Den svenska ridskolan är en unik. Ingenstans i världen finns ridsporten så tillgänglig för så många som i Sverige. Under senare år har intresset för sporten ökat enormt i landet. Från att ha varit en militär angelägenhet eller fåmanssport för välbeställda, är ridning idag en folksport.

Ridskolan bär på gamla och militära anor. Den moderna ridskolan började sin utveckling i slutet av 1950-talet men tog framförallt fart under 1970-talet då antalet ridande ökade markant och ridsporten blev en uttalad tjejsport. Övergången från manskultur till total dominans av tjejer och framförallt ur medelklassen, går bland annat i takt med tiden då hästen förlorar sin centrala roll i armén, i jordbruket och som transportmedel.

Statens engagemang i den organiserade fritiden och strävan mot ökad folkhälsa och en rättvisare fördelning av resurser mellan flick- och pojkidrotten under perioden, bidrog också starkt till utvecklingen av dagens öppna ridskola som till viss del finansieras med hjälp av lokalt aktivitetsstöd.

- Jag har försökt hitta stalltejjernas och ridskolans motsvarighet i någon annan sport säger Lena, men det är svårt.

- Få idrotter har så mycket aktiviteter runt omkring själva utövandet som ridsporten har. Motorsporten där det går åt mycket tid till att mecka ligger nog närmast. När det gäller själva kulturen kanske man också kan jämföra med brädkulturen inom skidåkning. Där gäller det också att vara djärv, och lite cool.

”

Jag tycker till och med att det är roligt att mocka... Vissa dagar är tyngre, då när hästen rört om i boxen för mycket. Men det kan vara ganska bra att rensa sina tankar...ungefär... jag tycker det är avslappnande, man blir lugn av det, lite terapi.... typ kinesisk trädgård

”

(utdrag ur Fias berättelse om vad som är viktigast i stallet.)

Cirka 200 000 personer är anslutna till landets cirka 1 000 ridklubbar varav ungefär hälften driver ridskoleverksamhet. Totalt genomförs årligen cirka åtta miljoner ridtimmar på landets ridskolor. Ridsport är landets näst största ungdomsidrott. Ungefär hälften av alla medlemmar är under 25 år. Över 85 procent är flickor. Cirka en miljon människor kommer på ett eller annat sätt i kontakt med ridsport under ett år. Priset för en ridlektion på ridskola varierar mellan stad och landsbygd men drygt 100 kronor är vanligast.

”Att tämja en häst som är stor och vild och som hanteras av flickor som väger 40 kg handlar i första hand inte om fysisk styrka utan snarare om förmåga att kommunicera.”

MÖTET MED HÄSTEN

Relationen med hästen är det viktigaste för stalltjejerna. Hästen är både en kamrat och ett redskap och i mötet med hästen blir flickorna ledare. Samspelet med hästen är det som skiljer ridning från andra fritidsintressen. Eftersom hästar inte är helt ofarliga tvingas tjejerna bli tydliga och bestämda vilket i sin tur utvecklar en självbild av handling, mod, tydlighet och konsekvens.

Omvårdnaden av hästen är en viktig del i stallvardagen men stalltjejer stämmer inte in i en traditionellt vårdande kvinnoroll, vilket är en vanlig missuppfattning. Umgänget med hästen är som någon säger i rapporten ”på riktigt” och handlar ibland om liv och död. Stalltjejer tränas tidigt i att ta ansvar, och gör det också. Att veta vad som är bäst för hästarna är viktigt. I stallet värderas kunskap högt.

Att rida bra och tävla är också viktiga mål men att vinna är inte viktigast. Kommunikationen med hästen, både från ryggen och från marken, är det som betyder allra mest. Att behärska tunga hästkrafter med små hjälper i sin ridning ger status i stallet, älsklingshästens gnägg är en speciell känsla och relationen till hästen innebär en kärlek som varken kan bli utnyttjad eller sviken.

MÖTET MED MÄNNISKORNA

En av avhandlingens viktigaste bidrag är att visa hur viktig ridskolan är som mötesplats för kvinnor. Tjejer har få givna mötesplatser, och de som funnits genom tiderna har ofta trivialiserats. Syjuntan är ett historiskt exempel.

Umgänget med kompisarna är halva grejen med att vara i stallet menar tjejerna. Ridskolan är en frizon bortom traditionellt könsrollstänkande där utseende och yta inte spelar så stor roll. Stallflickor skiljer sig också från andra tjejer enligt rapporten. De betraktar sig som "obrydda" och står emot traditionella förväntningar på hur flickor ska vara. Hur håret ser ut eller om tröjan är "rätt". Tjejerna bryr sig inte heller om gliringar från andra som inte förstår sig på. Att vara "hästnörd" är något att vara stolt över. "Obryddheten" är också något de tar med sig i livet utanför stallet och som påverkar deras självkänsla positivt. De ser sig som målinriktade, mogna och självständiga. Egenskaper som klär en ledare.

I stallet utvecklas vänskap och ett speciellt systemskap som påverkar tjejerna på många positiva sätt. Att som flicka se andra starka flickor våga och lyckas skapar en positiv drivkraft. En "kan du så kan jag"-inställning som gäller i allt, inte bara i livet runt hästarna.

På ridskolan tar de äldre flickorna hand om de yngre. Att bry sig om premieras högt. Att vara en bra ledare och en förebild, är en norm.

Ridskolan är en sexuellt fredad zon. Den enstaka kille som är i stallet avkänas rätt raskt och blir som en av gänget. Om det fanns fler killar i stallet skulle förmodligen utseendet få större betydelse, tror tjejerna. Viss driftighet tenderar att försvinna när killarna kommer in i bilden. Stallet är en plats för vänskap, en plats att höra ihop på. I stallet handlar det om gänget i första hand och inte om relationen till det motsatta könet.

"Mamma brukar säga att halva nöjet är kompisarna, ridning är ju ingen lagsport men jag skulle vilja säga att det är som en lagsport."

(Maria)

MÖTET MED STALLKULTUREN

Stallet är en plats där man spottar i nävarna och hugger i. "I stallet blir man aldrig servad", som en tjej uttrycker det. Här lönar sig flit och handlingskraft. Här gäller ordning och disciplin. Lojalitet är ett honnörsord. Allt för hästens bästa.

På ridskolan förenas militära traditioner med den speciella kvinnliga kulturen och omsorgen om hästen. Ledarskapet genomsyras av tydlighet och tjejerna fostras naturligt i konfliktlösning, i att agera och i att ge och ta feedback, positiv som negativ. Det är viktigt att göra rätt och precis som i det militära finns hela tiden en hänvisning till säkerheten som är avgörande i varje moment.

Den militära tydligheten gör sig också påmind i undervisningen och i kontakten med hästarna. Pedagogiken är "vänlig men bestämd" och ridläraren "ger order" med tydlig röst. Terminologin har visserligen förändrats avsevärt under åren men bär fortfarande tydliga spår av militära traditioner.

Karaktäristiskt för ridskolan är också kommunikationen via fostrande lappar och skyltar, ofta med hästen som en förmänskligad avsändare för att förstärka budskapet. Flickorna inordnar sig bra i regler och strukturer. Men bara om det har betydelse för hästarna och säkerheten. Och bara om de själva ser det som ett mervärde.

REFLEKTION OCH NYA PERSPEKTIV

Lena Forsberg visar i sin rapport värdet av ridskolan som mötesplats för flickor/kvinnor och den unika och naturliga fostran i ledarskap som stallet erbjuder.

Studien har gett oss nya perspektiv och väckt många och intressanta frågor.

Nu lämnar vi stafettpinnen till landets ridskolor.

- Det är roligt om rapporten kan bidra i diskussionen om framtidens ridskola och hur vi bäst ska ta tillvara den kraft som finns där, säger Lena Forsberg.

Ridskoleverksamheten skiljer sig en hel del över landet, från små och stora föreningar och från landsbygd till storstad. Kontakten och kraften i mötet med hästen är dock universell och gäller givetvis all hästsport, inte bara på ridskolan.

Ridskolan lever i en föränderlig värld. Konkurrenten från såväl andra idrotter som hästsporter ökar samtidigt som allt fler ser ridsporten som en aktivitet bland andra och därmed tillbringar mindre tid på ridskolan. Frågan är nu hur vi bäst möter framtidens krav och tar till vara och utvecklar kraften på ridskolan och hos våra stalltjejer?

- Hur ser verksamheten ut på din ridskola?
- Hur värderar du tiden i stallet?
- Känner du igen dig i beskrivningarna i Lenas rapport?
- Vad sätter ni fokus på i er barn- och ungdomsverksamhet?
- Hur arbetar ni med ledarutveckling på din ridskola?
- Hur kan ridsporten ta till vara och utveckla den skola i ledarskap som stallet erbjuder?
- Vad kan ridsporten bidra med till andra idrotter och övriga samhället vad gäller att utveckla ledare. Och vad kan vi lära av andra?

Frågorna är många och spännande. Vi hoppas Lenas forskning kan hjälpa just dig och din klubb att hitta nya spännande perspektiv och möjligheter i er verksamhet.

Hela rapporten i pocketform beställer du enkelt via www.vulkan.se

"När jag tävlar och om det går bra, då känner jag verkligen att jag gjort något bra. Sen om något barn är ledset så tröstar jag det så blir det glatt igen, då känns det också jättebra. Och även om jag rider ett vanligt träningspass och det går bra, då blir jag glad hela dagen. Man värderar ju olika vad det handlar om."

Foto: Mikael Sjöberg
Nicke Johansson,
porträtt Lena Forsberg sid 3

Form: Linda Eriksson, [dizain]

Tryck: Tryckpartners, Västerås

Agria
Djurförsäkring

Ridsporten är Sveriges näst största ungdomssport och en av få idrotter där män och kvinnor, unga och gamla tävlar på lika villkor. Ridsporten rymmer cirka 200 000 enskilda medlemmar i 1 000 ridklubbar. Över en halv miljon människor rider regelbundet för motion och tävling.

Svenska Ridsportförbundet
Ridsportens Hus
734 94 Strömsholm

www.ridsport.se

SVENSKA RIDSPORT
FÖRBUNDET